

БЕНТОНІТИ — глини, які утворилися у водних басейнах внаслідок діагенетичних змін вулканічних туфів і попелу. Ін. назва — бентонітові глини. До складу Б. входять гідрослюди, каолінит, палигорськіт, монтморилоніт, цеоліти тощо. Родовища та прояви Б. належать до різних генет. типів: вулканогенно-осадового гальміролітич. — 63 %, осадового — 30,5 %, гідротермал. — 4,5 % та елювіал. — 2,3 %. Незалежно від генезису це тонкодисперсні глини, складені на 60–70 % мінералами групи монтморилоніту. Кращі лужні Б. містять понад 60 % SiO₂, у лужноземел. глинах кори вивітрювання частка SiO₂ — 40–45 %. Значну потужність (до 19 м) Б. мають у відкладах дронів. (тріас), бучац. (серед. еоцен) світ, полтав. серій (палеоген-верхній-середній міоцен), у відкладах верх. пліоцену, а прошарки до 1 м виявлені серед відкладів сумської світи (палеоцен) і харків. серії (олігоцен). Найбільше родовище Б. і бентонітоподіб. глин — Черкаське (Лисян. і Жашків. р-ни Черкас. обл.), запаси 52,9 млн т. Тут розвідано пластоподіб. поклад середньоміоцен. віку, складений із 5-ти горизонтів (згори донизу, у метрах): полімінерал. (1,5–14), монтморилоніт. (0,5–15), палигорськіт. (0,5–8,5), палигорськіт-монтморилоніт.

(0,3–6), монтморилоніт-гідрослюдиистий (0,3–7). У Закарп. обл. 1 родовище Б. (розробляється) із запасами 7,6 млн т, в АР Крим — 2 (не розробляються), запаси 0,720 млн т; у Терноп. обл. — 1 родовище (не розробляється), запаси — 0,4 млн т. Найбільший інтерес у Закарпатті становить ділянка Ільниць. площі: запаси Б. досягають 100–150 тис т. Україна посідає одне з провід. місць серед країн СНД за запасами Б. (61,72 млн т). Прогнозні ресурси Б. і бентонітоподіб. глини становлять бл. 20 млрд т. Осн. споживачі Б. — фарфоро-фаянс., харч. і парфумерна пром-сті, а також ливарне виробництво, бурова техніка й чорна металургія. Остан. часом Б. широко використовують у с. госп-ві для дезактивації ґрунтів і кормів, очищення води та пром. стоків, виведення радіонуклідів з організмів тварин, а також як сорбенти, на буд-ві для виробництва керамзиту.

Рекомендована література

1. Бентонитовые глины Украины. К., 1960;
2. Бентонитовые глины Чехословакии и Украины. К., 1966.

В. М. Соловицький

Бібліографічний опис:

Бентоніти / В. М. Соловицький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-39116>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).